

از نخستین کنگره حزب تا جنبش آذربایجان عبدالصمد کامبخش

(2)

2- فعالیت سازمانی

تشکیل نخستین کنگره نقطه عطفی در کار سازمانی و تبلیغاتی حزب توده ایران بود. از این پس کمیته ایالتی تهران که موقتا کار کمیته مرکزی را انجام می داد می توانست به کار اصلی خود که اداره مهمترین سازمان حزبی- سازمان ایالتی تهران- بود بپردازد و کمیته مرکزی منتخب کنگره وظایف خاص خود را بعهده گیرد.

کمیته مرکزی پس از اجرای انتخابات داخلی شروع بکار کرد. نخستین گام عبارت بود از اقدام برای بهبود وضع سازمانی حزب و انداختن سازمان های عمده آن، که غالبا در مجرای خودبخودی سیر می کرد- به مسیر صحیح.

بدین منظور کمیته مرکزی تصمیم گرفت عده ای از اعضاء خود را به استان های مهم اعزام دارد که موقتا و تا سر و سامان گرفتن این سازمان ها سرپرستی آن ها را بعهده گیرند: بویژه سازمان های ایالتی آذربایجان، مازندران، اصفهان، و گرگان مشمول این تصمیم شدند.

تصمیمات کنگره توجه خاصی به لزوم تحکیم اتحادیه های کارگری (شورای متحده مرکزی اتحادیه های کارگران و زحمتکشان ایران) و تشکیل سازمان های توده ای و تقویت سازمان های موجود و بالاخص کار در میان دهقانان شده بود.

کمیته مرکزی از همان آغاز امر به اجرای جدی تصمیمات کنگره پرداخت.

کارگران- چنانچه می دانیم حزب توده ایران از نخستین روز تشکیل، وظیفه عمده خود را کمک به ایجاد اتحادیه های کارگری، تامین وحدت طبقه کارگر، رهبری مبارزه کارگران در راه بهبود وضع اقتصادی و تامین آزادی های دموکراتیک و انداختن مبارزه کارگران به مجرای خواست های عام سیاسی مردم ایران دانست و گام های بزرگی در این زمینه برداشت.

حزب به مشکلات بزرگی در راه وحدت صنفی طبقه کارگر در نتیجه همکاری بین تفرقه طلبان، کارفرمایان و ارتجاع بوجود آمده بود فائق آمد و قبل از تشکیل نخستین کنگره خود کامیابی های قابل توجهی بدست آورد. تشکیل شورای متحده مرکزی کارگران و زحمتکشان ایران محصول اقدامات مشترک رهبری اتحادیه های واقعی و حزب توده ایران بود.

ارتجاع بدرستی اهمیت طبقه کارگر را در صورت تشکل و بدست آوردن آگاهی سیاسی درک می کرد و همواره می کوشید تا فعالیت حزب را در این زمینه خنثی کند و رشته های محکمی را که حزب توده ایران و طبقه کارگر را بیکدیگر متصل می ساخت بگسلد.

در این زمینه چنانکه خواهیم دید از هیچ اقدامی اعم از تطمیع، فریب، تهدید، تشکیل اتحادیه های قلابی "کارگران و کارفرمایان" و نظائر آن فروگذار نشد. کلیه تجاربی که در کشورهای دیگر بدست آمده بود برای ایجاد تشنت در میان طبقه کارگر مورد استفاده قرار گرفت.

ولی رهبری صحیح، شعارهای سنجیده، افشاء بموقع دسیسه هائی که از چپ و راست به کار برده می شد به حزب توده ایران امکان داد تا به دشواری ها غلبه کند، بطور روزمره کامیابی های نوینی بدست آورد و اعتماد طبقه کارگر را نسبت به خود بیشتر و بیشتر سازد. مبارزه طبقه کارگر ایران زیر رهبری حزب توده ایران صفحه درخشان مبارزه طبقه کارگر خاورمیانه و نزدیک است.

حزب توده ایران موفق شد طبقه کارگر را از چندین بار انشعاب و تفرقه بیرون کشد و سرانجام نه تنها در یک سازمان عظیم صنفی متشکل سازد و به مبارزه پیگیر سیاسی بکشان، بلکه این سازمان را بعنوان یگانه سازمان صنفی طبقه کارگر ایران به عامه مردم بقبولاند. نقش مهمی در زمینه آگاه نمودن و تشکل طبقه کارگر روزنامه "ظفر" ارگان شورای متحده ایفا نمود.

شورای متحده مرکزی توانست حتی در بنگاه های شرکت نفت ایران و انگلیس (نفت جنوب) که بردن نام اتحادیه هم در آنجا جرم محسوب می شد سازمان های پنهانی تشکیل دهد و بتدریج کارگران را برای تشکیل اتحادیه علنی وسیع آماده سازد.

نخستین گام برای تبدیل مبارزه مخفی به مبارزه علنی در این بنگاه ها اعتصاب کارگران آبادان بود. روزنامه "رهبر" در شماره 3 تیر 1324 خود تحت عنوان "یک موفقیت بزرگ" در این باره چنین خیر داده است:

"بقرار اطلاع واصله اخیرا اعتصابی با موفقیت کامل از طرف کارگران قسمتی از پالایشگاه آبادان بعمل آمده است. توضیح اینکه قریب 150 نفر از کارگران متشکل قسمت نامبرده بعد از تقاضای کتبی قبلی، که بدون ترتیب اثر ماند (29 اردیبهشت 1324) جمعا به اعتصاب متوسل شدند. مقامات شرکت به اسرع وقت به اصلاحات تقاضا شده تسلیم شدند. مزد کارگران از 24 ریال به 30 ریال و از 30 ریال به 35 ریال و از 36 ریال به 38 ریال بالا رفت. تاثیر مستقیم این عمل در سایر قسمت های پالایشگاه آنا مشهود گشت بنحوی که در حدود 5000 کارگردر اثر این جنبش ذینفع واقع گشتند."

شتابزدگی شرکت نفت (که از اردیبهشت تا تیر ماه توجهی به تقاضای کارگران نکرده بود) برای پذیرش این تقاضاها مفهوم بود: فرو نشانیدن سریع جرقه هائی که ناگهان می توانست شعله ایجاد کند ولی کار از کار گذشته بود- اتحادیه کارگران شرکت نفت دامنه اش به همه بنگاه های شرکت کشیده شد و حق علنی بودن را بدست آورد.

اکنون شورای متحده مرکزی می توانست گام هائی در راه ایجاد تماس نزدیک و همکاری در مقیاس بین المللی با اتحادیه های دیگر کشورها بردارد. لذا نمایندگانی از اتحادیه های کارگران شوروی، انگلیس، و فرانسه به ایران دعوت کرد که قبل از همه نمایندگان اتحادیه های شوروی این دعوت را اجابت کردند و از اتحادیه های مختلف خود نمایندگانی اعزام داشتند. هیئت نمایندگی شوروی مورد استقبال پرشور کارگران ایران قرار گرفت.

پس از اطلاع از تشکیل کنفرانس کارگران ملل متفق در لندن که تصمیم گرفت به منظور پی ریزی فدراسیون سندیکائی جهانی کنفرانس دیگری در سپتامبر 1945 در پاریس تشکیل دهد شورای متحده بعنوان یگانه مرکز سازمان اتحادیه های ایران شرکت خود را در این کنفرانس خواستار شد و پاسخی به مضمون زیر از دبیر کمیته اداری کنفرانس لوئی سایان دریافت داشت:¹

"رفقای عزیز- تلگراف شما رسید از درخواست تشکیلات شما برای شرکت در کنفرانس بین المللی اتحادیه ها که در ماه سپتامبر آینده در پاریس تشکیل خواهد شد مستحضر شدم. طبق تصمیمی که از طرف کمیته اداری کنفرانس بین المللی اتحادیه ها اتخاذ شده است تقاضای شما در جلسه کمیته نامبرده مطرح و بررسی خواهد شد و بعدا با اظهار نظر خود به کمیته کنفرانس جهانی که در بیستم سپتامبر تشکیل می شود پیشنهاد خواهد شد... برای تشکیلات شما امکان دارد... یک یا چند نفر نماینده که به تناسب تعداد اعضاء تشکیلات شما می باشد به پاریس اعزام دارید. رفقای عزیز خواهشمندم بهترین احساسات صمیمانه سندیکالیستی مرا قبول نمایند."

¹ - روزنامه "رهبر" 17 تیر 1324

چنانکه خواهیم دید علیرغم دسیسه های ارتجاع و امپریالیسم شورای متحده مرکزی پس از مبارزه ای حاد، بعنوان یگانه سازمان اتحادیه های ایران از جانب نمایندگان سندیکاهای بین المللی تایید و عضو فدراسیون سندیکائی جهان گردید.

دهقانان- در قطنامه های نخستین کنگره حزب توجه ویژه ای به کار در میان دهقانان شده است. نادرست است اگر گفته شود حزب پیش از آن اهمیتی برای کار در روستا، با وجود زمینه مساعدی که در آنجا وجود داشت قائل نبود. ولی قبل از ایجاد پایگاه محکم در میان طبقه کارگر و آمادگی لازم از حیث کادر، رفتن به روستا با توجه به وضع خاص آنجا و انواع دشواری ها، مشکل و لااقل کم ثربود- بویژه اینکه هنوز رهبری مرکزی نیز وجود نداشت.

اکنون که حزب نخستین مدارج کار سازمانی خود را پیموده بود کار میان دهقانان ابرام پیدا می کرد و لذا بحق کنگره حزب این موضوع را از وظائف میرم مرکزی می شمرد.

در اواخر سال 1323 کمیته مرکزی برای کار در ده و تشکل دهقانان تصمیم به تشکیل اتحادیه ویژه ای گرفت و بدین منظور مرکز جداگانه ای جنب کمیته مرکزی بوجود آورد.

خواست های برنامه ای این اتحادیه، که به اقتضای آن روز و حتی امروز مترقی ترین شعارها را در برمیگرفت عبارت بود: بازخرید املاک بزرگ و تقسیم آن میان دهقانان بی زمین و کم زمین، وضع قوانین برای جلوگیری از تجدید مالکیت بزرگ، وضع قوانین عادلانه ای برای تقسیم محصول بین مالک و زارع مادام که تقسیم اراضی هنوز اجراء نشده است، الغاء روابط موجود ارباب رعیتی، تاسیس بانک کشاورزی به منظور کمک به دهقانان بی زمین، بهبود وضع روستا، تاسیس مدارس و مراکز بهداشتی، ساختمان سدها و نیروگاه ها، حفر قنوات و چاه های ارتزین و غیره.

سازمان دادن مبارزه مردم روستا علیه مظالم ماموران دولتی، ژاندارم، مالکان و ربا خواران و در راه بهبود وضع اجتماعی،- الغا بیگاری، انتخابی بودن کدخدایان و غیره در برنامه عمل اتحادیه قرار می گرفت.

نخستین دشواری ها عبارت بود از رفع موانع رسوخ به ده، انتخاب کادرهای مناسب برای کار در ده و تربیت کادرهایی از میان خود دهقانان- کادرهایی که بتوانند با درک ویژگی های محل و با حوصله لازم و دور از چپ روی های زیان بخش به امر سازماندهی بپردازند و با مبارزه متشکل و گرفتن تدریجی امتیازات به نفع دهقانان اعتماد آن ها را به اتحادیه بدست آورند. و این خود کار دشواری بود. چنانکه وجود زمینه ظاهرا مساعد و آمادگی دهقانان برای مبارزه برخی از کادرها را دچار سرگیجه می کرد و قبل از آن که دست به کار سازمانی بزنند با دادن شعارهایی تصرف و تقسیم اراضی، که هنوز پشتوانه ای نداشت و شورگدرائی که بدنبالش یاس بود ایجاد می کرد، کار را دشوارتر و اعتماد دهقانان را متزلزل می ساختند.

ولی این انحرافات و چپ روی ها عامل تعیین کننده نبود و کار بین دهقانان در این قطعه از زمان پیشرفت هائی کرد بطوری که پس از یکسال کار، عده دهقانان متشکل در اتحادیه دهقانان از 50 هزار تجاوز کرد.

اینها نخستین کامیابی های حزب در روستا بود. گام های اساسی هنگامی برداشته شد که پس از اوج جنبش در آذربایجان نخستین اطلاعات ارضی در آنجا بوجود آمد.

جوانان- سازمان جوانان توده ایران پیش از کنگره اول در تاریخ اول فروردین 1322 تشکیل گردید ولی کار در میان جوانان و روشنفکران خواه بعلت انحرافات فکری موجود، خواه از نظر مشکلات عمومی کار با روشنفکران و خواه بعلت کم کاری که خود تا درجه زیادی از نواقص رشد سریع حزب ناشی می شد، هنوز سر و سازمان درستی نداشت.

کمیته مرکزی پس از کنگره توجه جدی به کار جوانان و دانشجویان را در دستور روز قرار داد و به فعالیت جدی در این زمینه پرداخت.

بدواً روزنامه هفتگی "مردم برای جوانان" تاسیس شد که در آن مطالب ویژه ای به منظور آشنا ساختن جوانان به اصول اولیه مارکسیسم و جلب آنان به مبارزه نشر می یافت. سپس از طرف کمیته مرکزی برای این سازمان تا موقعی که هنوز خود کنگره ای تشکیل نداده اند کمیته ای تعیین گردید و روزنامه "رزم" بعنوان ارگان سازمان جوانان توده ایران بیرون آمد.

پیشرفت سازمان جوانان سریع بود و بزودی توانست آگاه ترین و فعال ترین جوانان و دانشجویان را بدور خود جمع کند. دومین کنفرانس ایالتی تهران که در مرداد 1324 تشکیل گردید برای کاری که در میان جوانان و دانشجویان تهران انجام شده بود ارزش بزرگی قائل شد و در ماده دوم قطعنامه خود نوشت که برای پیشرفت امور سازمان جوانان باید توجه کامل مبذول گردد و از هیچ مساعدتی دریغ نشود.

سرعت رشد سازمان جوانان توده ایران بنحوی بود که در نوامبر 1945 بعنوان یکی از موسسین فدراسیون بین المللی جوانان در کنفرانس لندن شرکت جست.

زنان- کار در میان زنان نیز از مسائل مورد توجه نخستین کنگره حزب بود. حزب توده ایران مبارزه عام در راه حقوق زنان را که نیمی از مردم کشورما را تشکیل می دهند از اهم مسائل بشمار می آورد. کمیته مرکزی علاوه بر جلب زنان پیشگام در حوزه های حزبی اقدام به تشکیل سازمان ویژه ای بنام "تشکیلات زنان" نمود تا بوسیله این سازمان بتوان بطور وسیعی بین زنان از همه طبقات کار توده ای انجام داد.

خواست های "تشکیلات زنان" عبارت بود از تساوی کامل حقوق زن و مرد، بهبود وضع مادی زنان زحمتکش، دستمزد متساوی در مقابل کار متساوی با مردان، بیمه اجتماعی، مبارزه با فحشاء- آنچه که اکنون پس از گذشت سال ها مبارزه و کوس و کرنائی که درباره "انقلاب شاهانه" زده می شود هنوز از خم یک کوچه خارج نشده است.

"تشکیلات زنان" دارای رهبری جداگانه و مجله ارگان مرکزی بنام "بیداری ما" بود. گام برجسته ای که در راه تامین حقوق زنان از طرف حزب توده ایران برداشته شد تهیه لایحه ویژه ای در مورد تساوی حقوق زن و مرد بود که فراکسیون توده به مجلس آورد. به اهمیت این اقدام حزب در آن زمان و در شرایط آن روزی از آنجا میتوان پی برد که از میان آن عده از **وکلانی هم که مدعی آزاد یخواهی بودند** حتی سه نفر یافت نشد که با امضاء خود در زیر لایحه حد نصاب لازم را برای ارجاع لایحه به کمیسیون تکمیل نمایند.

ارتش- با اینکه پیش از کنگره اول عده ای از افسران به حزب توده ایران گرویده بودند کار اساسی در ارتش را کمیته مرکزی منتخب از کنگره آغاز نمود. در اندک مدتی حزب توانست عده زیادی از افسران و درجه داران را جلب نماید. حوزه های ویژه حزبی در میان کلیه رسته های ارتش تشکیل شد. پی ریزی سازمان خاص افسری در این دوران انجام گرفت.

دوازدهم فروردین 1324، روزی که حزب نمایش عظیمی بعنوان اعتراض به تعقیب و ترور ارتجاع و حمله به مراکز حزبی یزد و اصفهان تشکیل داده بود، هنگام ورود نمایش دهندگان به خیابان اسلامبول هیئت حاکمه و ستاد ارتش برای نخستین بار با سرپیچی افسران از فرمان شلیک بسوی نمایش دهندگان روبرو شدند. افسر فرمانده گروهان در پاسخ به فرماندار نظامی اعتراض کرد و گروهان خود را کنار کشید و نمایش دهندگان از خیابان اسلامبول و از جلوی کلوپ حزب "اراده ملی" سید ضیاء الدین با کمال نظم و آرامش عبور کردند. در میدان سپه نیز افسران و سربازان مامور حفظ نظم تفنگ ها را کنار گذاشته با کف زدن از شعارهای نمایش دهندگان استقبال نمودند.

این خود نمونه کوچک ولی گویائی از رخنه نفوذ حزب در ارتش بود.

فراکسیون مجلس- فراکسیون توده در مجلس یگانه فراکسیون متشکل حزبی بود. اعضاء این فراکسیون در دشوارترین شرایط حمله ارتجاع و توقیف جرائد آزادیخواه صدای حزب توده و مردم ایران را از پشت تریبون مجلس منعکس می ساختند و هیچگاه نگذاشتند که این صدا خاموش بماند.

لوايح قانونی حزب که به منظور بهبود وضع زحمتکشان توسط این فراکسیون به مجلس آورده می شد، با اینکه به مرحله طرح نمی رسید از سوئی افشاگر موضع ضد ملی مجلس و دستگاه حاکمه بود و از سوی دیگر بهرحال ارتجاع را وادار می ساخت به گذشت هائی تن در دهد (مانند قانون کار).

ولی نقش اساسی و عمده فراکسیون توده مقابله با دسائس و سیاست تجاوزکارانه امپریالیسم، افشاء نقشه های ارتجاع و فساد دستگاه حاکمه بود. در این زمینه فراکسیون توده از هر جهت می کوشید تا با نیروهای مترقی داخل مجلس زبان مشترک بیابد و همکاری این نیروها را تامین نماید و در مواردی موفق می شد، مانند مبارزه با حکومت صدر و کوشش برای جلوگیری از تمدید دوره مجلس.

از آنجا که استفاده نمایندگان فراکسیون توده از تریبون مجلس همواره با تبعیض و مخالفت از جانب هیئت رئیسه روبرو می شد آن ها به هنگام تعویض دولت ها که میدان صحبت در مواد برنامه وسیع بود با شب زنده داری و نیمه شب به مجلس آمدن موفق به نام نویسی می شدند و امکان می یافتند مطالب خود را بیان کنند.

شاهکار فراکسیون توده را که بحث در برنامه دومین کابینه حکیمی بود مجله "مردم برای روشنفکران" چنین تشریح می کند:

"نمایندگان اقلیت، و بالاخص وکلای فراکسیون توده با زرنگی و چابکی بی سابقه ای که در نام نویسی بخرج دادند از موقع استفاده نموده به تفضیل و با کمال حرارت با نطق های آتشین خود وضع فلاکت بار کنونی را مورد بحث و انتقاد قرار دادند.

بیانات ناطقین مخالف که مهمترین و منطقی ترین آن ها بوسیله نمایندگان فراکسیون توده انجام گرفته است، از لحاظ اهمیت در مقایسه با نطق هائی که در موارد دیگر ایراد شده است بی نظیر بوده و بطور قطع در وضع آینده کشور تاثیر زیادی خواهد داشت.

ناطقین فراکسیون توده هیچ نکته ای را از نظر دور نداشته با دلایل و مدارک کافی اشکالات اقتصادی، سیاسی و کهنگی و فرسودگی دستگاه و سؤنیت زمامداران و فساد هیئت حاکمه و تسلیح عشایر و تقویت ملوک الطوائفی و عدم مرکزیت و وضع خراب ارتش و فقر و جهل و بیچارگی عمومی را به تفصیل مورد انتقاد شدید قرار داده و مسئولین اوضاع را از پشت تریبون مجلس بنام ملت ایران معرفی نمودند...

در این چند روزه نظر تمام محافل و جمیع احزاب و دستجات و کلیه طبقات مخصوصا طبقات زحمتکش متوجه مجلس شورای ملی بوده و به تصدیق همه انتقادات منطقی نمایندگان فراکسیون توده با حسن قبول و شور و شعف فراوانی استقبال شده است.²

جبهه آزادی- حزب توده ایران به موازات بسط سازمان های حزبی و توده ای موضوع همکاری با سایر نیروهای دمکراتیک را پیگیرانه تعقیب می نمود. "جبهه آزادی" که در آستانه کنگره با ابتکار حزب و مطبوعات حزبی و اتحادیه ای تشکیل شده بود در این دوران توسعه باز هم بیشتری یافت بنحوی که در اردیبهشت 1324 از مجموع 60 روزنامه که در سراسر ایران منتشر می شد 37 روزنامه (و بعد باز هم بیشتر) عضو اصلی "جبهه آزادی"

² - "مردم برای روشنفکران" شماره 35، 4 مرداد 1324

بود که 20 شماره آن در تهران انتشار می یافت. این جرائد با جنبش رهائی بخش همکاری می کردند و از سیاست عمومی حزب توده و مطبوعات آن تقویت می نمودند.³

دومین کنفرانس ایالتی تهران - درست یکسال پس از تشکیل نخستین کنگره حزب سازمان ایالتی تهران دومین کنفرانس خود را تشکیل داد. اگر نخستین کنفرانس در شرائط ناگوار و سخت حکومت نظامی تهران و بطور مخفی تشکیل یافته بود، کنفرانس دوم در شرایطی گرد آمد که حزب، با وجود همه گونه فشار و پیگرد ارتجاع سازمان های خود را در سرتاسر کشور بسط داده بود و بویژه در تهران بهترین عناصر مترقی بسوی حزب روی آورده بودند. حزب توده ایران اکنون مورد قبول قشرهای وسیع مردم کشور بود.

کنفرانس از تاریخ 26 مرداد 1324 با حضور 192 نماینده در کلوب مرکزی حزب تشکیل گردید. در گزارش کمیته ایالتی گفته شده بود که اکنون پس از چهار سال که از تشکیل حزب می گذرد می توان "بدون تظاهر گفت که بهترین و مبرزترین کارگران در صفوف مقدم ما جا دارند و پاکترین و دانشمندترین روشنفکران سرنوشت خود را با توده های زحمتکش ایران یکی کرده و قوا و استعدادهای ذی قیمت خود را به اختیار سیر ترقی و موفقیت حزب گذاشته اند".⁴

کنفرانس در محیط انتقاد و بحث سالم برگزار گردید. در قطعنامه کنفرانس ضمنا گفته می شد که "دومین کنفرانس ایالتی تهران با توجه به اوضاع سیاسی و اجتماعی کنونی و اظهارات و پیشنهادات عده ای از نمایندگان کنفرانس نکات زیر را تصویب می نماید:

سازمان ایالتی تهران برای دفاع مشروع و عادلانه در برابر حملات آزادی کش ارتجاع به منظور تعطیل مشروطیت و سلب حقوق ملی باید کلیه مساعی خود را بکاربرد تا تشکیلات حزبی را عملا و نظرا آماده و از هر حیث مجهز نماید...

کنفرانس ایالتی تهران توجه کمیته مرکزی را به نظر فوق جلب نموده و امیدوار است که تاکتیک عمومی حزب با آن توافق داده شود. کنفرانس بعد از ظهر 29 مرداد پایان یافت.

طی دوران مورد بحث در همه سازمان های ایالتی آذربایجان، گیلان، مازندران شرقی و غربی، گرگان، اصفهان، کرمانشاه و نیز در سازمان های مستقل شهرستان ها و سازمان های ولایتی تابعه استان ها کنفرانس های حزبی تشکیل و کمیته های مربوطه انتخاب گردید و در نتیجه به سازمان ها سر و صورت لازم داده شد. حزب توده ایران بدل به حزب واقعا توده ای شد و عمیقا از عتماد قشرهای وسیع زحمتکشان شهر و ده، روشنفکران و افسران برخوردار بود".

علاوه بر آن حزب در این مدت بوسیله مطبوعات و ارگان های خود به مبارزه حاد ایدئولوژیک به منظور نشر و رسوخ ایده های مارکسیسم - لنینیسم دست زد. در مجله هفتگی "مردم برای روشنفکران" مسائل علمی و مبانی مارکسیسم تشریح می شد، دوره مجله "دنیا" که مقدمات اصول مارکسیسم به موقع خود در آن انتشار یافته بود تجدید چاپ شد، نشریات و رساله هایی مربوط به اصول سازمانی، تشریح مرام حزب و غیره در چاپخانه ویژه حزب بطبع رسید.

وقتی مجموع انتشارات آن زمان را از نظرمی گذرانیم می بینیم که نشر افکار مارکسیستی - لنینیستی منحصراتوسط حزب توده ایران و با اعضاء آن حزب انجام گرفته است و تنها حزب توده ایران است که افکار جوانان و روشنفکران کشور را در این مسیر انداخته است.

³ - روزنامه "رهبر" 27ر1324 45/4-27

⁴ - روزنامه "رهبر" 30ر1324

بدین طریق پس از گذشت کمتر از یکسال از نخستین کنگره خود، حزب توده ایران بدل به مرکز نیرومندی شد که در مقام رهبری مردم زحمتکش ایران قرار گرفت. روزنامه "رهبر" در گزارش یکساله خود در تاریخ 1324.2.7 (1945.4.7) تحت عنوان "وزش نسیم آزادی" از جمله می نویسد که "در سازمان های این حزب بیش از 200 هزار کارگر، روشنفکر، پیشه وران و دهقانان برجسته شرکت دارند. عده ای که در نمایش ها شرکت می کنند در تهران به 40 هزار و در تبریز به 50 هزار نفر بالغ می شود".